

учно-исследовательского института информатизации и моделирования экономики
e-mail: eivanov.dndiime@gmail.com

Yevhen Ivanov,

Candidate of Economic Sciences, Head of International Trade Analyses and Forecasting Department, State Scientific Institute of Informatization and Economic Modeling
e-mail: eivanov.dndiime@gmail.com

Information about the author

УДК 336.226.322:336.143.2

ДУХНОВСЬКА Л.М.,
ВЕЛИЧКО І.С.

Роль податку на додану вартість у складі надходжень до державного бюджету України

Актуальність теми дослідження та постановка проблеми. На сьогоднішній день, в Україні є актуальним питання своєчасного поповнення дохідної частини державного бюджету грошовими коштами, які надходять у вигляді податкових надходжень. Для виконання цього завдання, важливим є ефективність діяльності фіскальної служби, а саме її стимулювання розвитку економіки України. Зростання податкових надходжень до бюджету є результатом розробки актуальної науково-обґрунтованої системи оподаткування.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є визначення сутності поняття «податок на додану вартість», особливості сплати його до бюджету, аналіз переваг та недоліків податку, а також дослідження динаміки надходження його до Державного бюджету України за 2013–2018 роки.

Методи дослідження. Для написання статті було використано загальнонаукові та спеціальні методи та прийоми наукового пізнання.

Результати роботи. В результаті написання статті було проведено аналіз динаміки та структури податку на додану вартість за 2013 – 2018 роки. Визначено та проаналізовано, що даний податок займає найбільшу частку податкових надходжень країни. Для підтримання позитивної динаміки надходжень податків до Державного бюджету потрібно стимулювати економічний та фінансовий розвиток країни, вдосконалювати та розвивати податкову систему.

Галузь застосування результатів. Податковий облік, бухгалтерський облік, управління та оптимізація сплати податків.

Висновки. Зважаючи на наведений аналіз динаміки та структури надходжень ПДВ до Державного бюджету, відзначимо, що Україна вдосконалює та розвиває податкову систему, стимулює перетворення податків на вагомій складовій економічної політики.

Стратегічною метою є створення стабільної податкової системи. Вона має забезпечувати виконання плану Державного бюджету за рахунок обсягу податкових надходжень, при справедливому підході до оподаткування всіх категорій платників податків. А ефективне функціонування економіки країни створить умови для подальшої інтеграції України у світове співтовариство.

Ключові слова: податок на додану вартість, Державний бюджет, облік податків, податкові надходження, податкова система.

ДУХНОВСКАЯ Л.Н.,
ВЕЛИЧКО И.С.

Роль налога на добавленную стоимость в составе поступлений в государственный бюджет Украины

Актуальность темы исследования и постановка проблемы. На сегодняшний день, в Украине актуален вопрос своевременного пополнения доходной части государственного бюджета денежными средствами, которые поступают в виде налоговых поступлений. Для выполнения этой задачи, важна эффективность деятельности фискальной службы, а именно ее стимулирование развития экономики Украины. Рост налоговых поступлений в бюджет является результатом

разработки актуальной научно–обоснованной системы налогообложения.

Цель и задачи исследования. Целью статьи является определение сущности понятия «налог на добавленную стоимость», особенности уплаты его в бюджет, анализ преимуществ и недостатков налога, а также исследования динамики поступления его в Государственный бюджет Украины за 2013–2018 годы.

Методы исследования. Для написания статьи были использованы общенаучные и специальные методы и приемы научного познания.

Результаты работы. В ходе написания статьи был проведен анализ динамики и структуры налога на добавленную стоимость по 2013 – 2018 годы. Определено и проанализировано, что данный налог занимает наибольшую долю налоговых поступлений страны. Для поддержания положительной динамики поступлений налогов в бюджет нужно стимулировать экономическое и финансовое развитие страны, совершенствовать и развивать налоговую систему.

Область применения результатов. Налоговый учет, бухгалтерский учет, управление и оптимизация уплаты налогов.

Выводы. Учитывая приведенный анализ динамики и структуры поступлений НДС в Государственный бюджет, отметим, что Украина совершенствует и развивает налоговую систему, стимулирует превращение налогов на весомые составляющие экономической политики.

Стратегической целью является создание стабильной налоговой системы. Она должна обеспечивать выполнение плана Государственного бюджета за счет объема налоговых поступлений, при справедливом подходе к налогообложению всех категорий налогоплательщиков. А эффективное функционирование экономики страны создаст условия для дальнейшей интеграции Украины в мировое сообщество.

Ключевые слова: налог на добавленную стоимость, Государственный бюджет, учет налогов, налоговые поступления, налоговая система.

DUKHNOVSKA L.M.,
VELICHKO I.S.

The role of value added tax as part of revenues to the state budget of Ukraine

The subject of the research. Today, in Ukraine, the issue of timely replenishment of the revenue part of the state budget with cash that comes in the form of tax revenues is relevant. To accomplish this task, it is important that the fiscal service is effective. The increase in tax revenues to the budget is the result of the development of an up-to-date scientifically-based taxation system.

The aim of the research. The purpose of the article is to determine the essence of the concept of «value added tax», especially its payment to the budget, analysis of the advantages and disadvantages of the tax, as well as the study of the dynamics of its receipt in the State budget of Ukraine for 2013–2018.

Research methods. To write the article, general scientific and special methods and techniques of scientific knowledge of economic phenomena were used.

Results of the investigation. During the writing of the article, an analysis of the dynamics and structure of value added tax for 2013 – 2018 was carried out. It is determined and analyzed that this tax occupies the largest share of the country's tax revenues. To maintain the positive dynamics of tax revenues to the budget, it is necessary to stimulate the economic and financial development of the country, to improve and develop the tax system.

Scope of the results. Taxation, accounting, management and tax optimization.

Conclusions. Ukraine improves and develops the tax system, stimulates the conversion of taxes to significant components of economic policy, given the above analysis of the dynamics and structure of VAT revenues in the State budget.

The strategic goal is to create a stable tax system. It should ensure the implementation of the State budget plan due to the volume of tax revenues, with a fair approach to taxation of all categories of taxpayers. And the effective functioning of the country's economy will create conditions for the further integration of Ukraine into the world community.

Key words: value added tax, State budget, tax accounting, tax revenues, tax system.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, в Україні є актуальним питання своєчасного поповнення дохідної частини державного бюджету грошовими коштами, які надходять у вигляді податкових надходжень. Для виконання цього завдання, важливим є ефективність діяльності фіскальної служби, а саме її стимулювання розвитку економіки України. Зростання податкових надходжень до бюджету є результатом розробки актуальної науково-обґрунтованої системи оподаткування. У зв'язку з цим, проаналізуємо динаміку надходжень коштів до Державного бюджету України у розрізі одного з основних бюджетоутворюючих податків – податку на додану вартість (ПДВ) за 2013–2018 роки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження динаміки надходжень податку на додану вартість до Державного бюджету України є завжди актуальним питанням. Його аналізують та практично досліджують у своїх працях такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як Д. Боден, Л. Ебріл, Н. Манків, О. Оксенюк, В. Кальчевсько-го, П. Кулика та інші.

Метою статті є визначення сутності поняття «податок на додану вартість», особливості сплати його до бюджету, аналіз переваг та недоліків податку, а також дослідження динаміки надходження його до Державного бюджету України за 2013–2018 роки.

Вклад основного матеріалу. Одним із важливих та значущих для більшості підприємств, але у той же час, складних за методикою обрахунку, є податок на додану вартість.

Сутність ПДВ полягає в тому, що його сума входить до складу ціни реалізації товарів (робіт, послуг) та сплачується кінцевим споживачем. ПДВ є частиною вартості товару, яка створюється на кожному з етапів його виробництва. Так, підприємство компенсує свої витрати, понесені на кожному етапі виробництва товару, та додає ПДВ до вже новоствореної вартості товару. Стягнення податку відбувається на кожній стадії виробництва товару, а закінчується його продажем. Таким чином, можна відзначити, що фак-

тична сплата податку лягає на споживача товару (робіт, послуг), а не виплачується за рахунок власних коштів підприємства.

Проте кінцевими споживачами є не тільки фізичні особи, але й підприємства. Бувають такі випадки, коли продукція не реалізована або не оплачена покупцем, тоді підприємству не відшкодовується вартість ПДВ. Це призводить до того, що підприємство-виробник змушене залучати власні обігові кошти для покриття сплати податку до держави. У іншому випадку тягар сплати податку лягає на покупця.

Широка база оподаткування ПДВ постійно сприяє поповненню дохідної частини державного бюджету. ПДВ нараховується на всіх етапах виробництва та реалізації товарів, тому це є рівністю щодо сплати податку як виробниками так і продавцями.

В реальних умовах ПДВ є вагомим чинником, який здатний стримувати чи навпаки стимулювати ділову активність платників податку. Так як ПДВ включають до ціни реалізованої продукції (виконаних робіт і наданих послуг), він є ціноутворюючим елементом. Завдяки цьому він може впливати на загальний рівень цін. Так, якщо сформована ціна на ринку разом із ПДВ задовольняє вимогам підприємства, покриваючи витрати понесені на виробництво товару, то сплата податку лягає на кінцевого споживача. У іншому випадку, витрати зі сплати ПДВ лягають на виробника товару.

Зважаючи на це, для підприємства є важливим раціонально формувати ціну на товари (роботи, послуги), орієнтуючись на зовнішні фактори. Правильно сформована ціна не призведе до скорочення попиту чи зниження обсягів реалізації і прибутку.

Основною специфікою цього податку є те, що його включають до ціни у вигляді надбавки, і як наслідок платником податку є кінцевий покупець (споживач). ПДВ нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V Податкового кодексу України. (Пп. 14.1.178 ПКУ).

Відмітимо, що важливим моментом в обліку ПДВ є обов'язкова наявність підтверджуючих документів для отримання податкових пільг. Доку-

ментация одного суб'єкта господарювання в ланцюзі поставок повинна відповідати документації, наданій іншими суб'єктами господарювання, або ризик проведення перевірки може збільшитися.

Система ПДВ нав'язує своєрідне саморегулювання, оскільки кожен суб'єкт господарювання має стимул точно вести облік своїх податків. Задля того, щоб уникнути сплати більше, ніж він заборгував, або взяв на себе більше, ніж його справедливої частку вартості. Однаково до цього, звільнення від сплати ПДВ повинно бути добре задокументовано для того, щоб уникнути перевірок.

Основним документом з обліку ПДВ є податкова накладна. Сума ПДВ, яка перераховується до Державного бюджету України, є різницею між податковим зобов'язанням (підтверджується виписаними податковими накладними покупцю) та податковим кредитом (підтверджується отриманими (вхідними) податковими накладними від постачальника).

Станом на 2019 рік в Україні існують такі ставки ПДВ (табл. 1).

Спираючись на ПКУ ст. 185.1., об'єктом оподаткування є операції платників податку з:

- а) постачання товарів/ послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до статті 186 цього Кодексу;
- б) ввезення товарів на митну територію України;
- г) вивезення товарів за межі митної території України;
- е) постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом.

Важливим є те, що наявність в країні такого податку, як ПДВ може мати як переваги так і недоліки. Так до переваг можемо віднести:

- здатність регулювання розміру цін, і як наслідок можливість стримувати їх невиправданий ріст;
- ПДВ нараховується на всіх стадіях виробництва та реалізації товарів, тому це є рівністю щодо сплати як виробниками так і продавцями;

– безпосереднє поповнення дохідної частини Державного бюджету України.

До недоліків можна віднести:

- складний розрахунок та облік податку, і як наслідок велика кількість штрафів у випадках несвоєчасного або неправильного нарахування та сплати;
- вимагає відповідну підготовку персоналу фіскальної служби, для ефективного контролю за платниками податку;
- можливість ухиляння від сплати через недосконалий облік та шахрайства.

Покупець, який зареєстрований, як платник податку на додану вартість, має право визнати вхідний ПДВ, коли він спожив товари чи послуги, надані постачальником, який відповідно зареєстрований, як платник податку. Вхідний ПДВ визнається на основі отриманої та зареєстрованої податкової накладної у Єдиному реєстрі податкових накладних. Податковим періодом з обліку ПДВ для подання звітності та сплати податку є або календарний місяць, або календарний квартал (для платників єдиного податку). У випадку коли періодом був вибраний календарний місяць, тоді подання податкової декларації з ПДВ має відбуватися протягом 20 календарних днів, що настають за останнім днем звітного місяця. Сума податкового зобов'язання, яка була задекларована у звіті, повинна бути сплачена протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку реєстрації податкової декларації.

Якщо періодом був вибраний податковий квартал, податкова декларація подається протягом 40 календарних днів, що настають за останнім днем звітного кварталу. А відповідна сплата податку відбувається на протязі 10 календарних днів, після реєстрації податкової декларації з ПДВ.

Бувають випадки, коли платник ПДВ може не подавати декларацію з ПДВ. Це відбувається за одночасного виконання двох умов:

- платник ПДВ не провадив господарську діяльність на протязі звітного місяця, або кварталу;
- відсутні суми від'ємного значення попередніх періодів, тобто немає показників для декларування.

Таблиця 1. Розміри ставок ПДВ станом на 2019 рік

Розмір ставки	Значення
20%	Основна ставка щодо більшості операцій постачання та для визначення «імпортного» ПДВ.
7%	Використовується щодо лікарських засобів та медобладнання, медичних виробів.
0%	Ставка ПДВ щодо експорту.
Без ПДВ	Для операцій, які взагалі звільнені від оподаткування (перелік таких товарів зокрема в ст. 196 ПКУ)

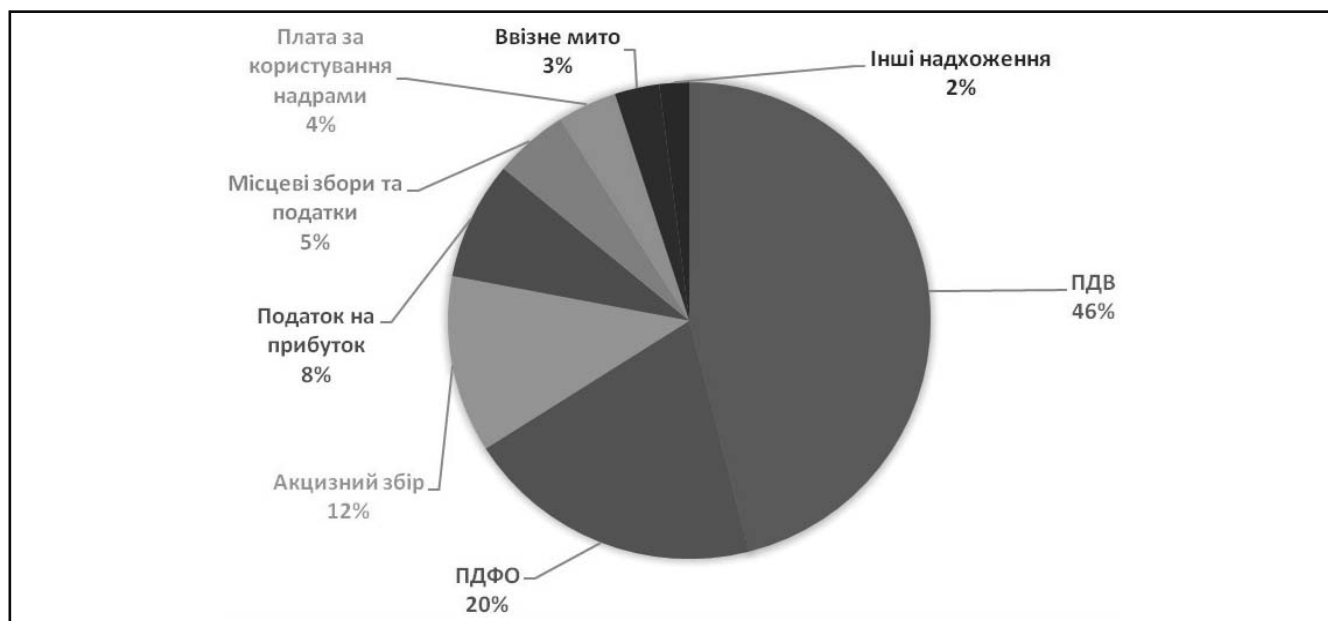
МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Платники ПДВ мають зареєструвати всі податкові накладні у Єдиному реєстрі податкових накладних. Для визначення суми ПДВ до сплати в бюджет, необхідно вирахувати з суми вихідного ПДВ суму вхідного ПДВ.

Наразі вся звітність в Україні подається в електронній формі у власному електронному кабінеті платника податків. Користувачами цього кабінету є юридичні особи та фізичні особи підприємці. За допомогою цього кабінету у режимі реального часу можна відстежувати стан заборгованості зі сплати податків та зборів.

Незважаючи на всі особливості та складності обліку ПДВ, він є і залишається найбільшим значимим податком, за рахунок якого поповнюється дохідна частина Державного бюджету України. Його частка у загальній структурі податкових надходжень до бюджету збільшується з кожним роком. Так, відсоток ПДВ на кінець 2018 р. становив 46% від загального розміру надходжень (рис. 1).

Спираючись на наведену динаміку податкових надходжень з ПДВ за 2013 – 2018 роки, можна прослідити ріст збільшення надходжень до Державного бюджету на рис.2.

Рисунок 1. Структура податкових надходжень до Державного бюджету України у 2018 р., %
Джерело: побудовано автором на основі [2]

Рисунок 2. Динаміка надходжень ПДВ за 2013 – 2018 роки, млн грн
Джерело: побудовано автором на основі [2]

На основі наведених даних ми бачимо, що питома вага податкових надходжень у динаміці збільшується з кожним роком, а відповідно і збільшується розмір частки ПДВ у структурі податкових надходжень до Державного бюджету України. Так, у порівнянні між 2017 та 2018 роком надходження збільшилися на 72 127 млн.грн. Дане збільшення надходжень коштів до Державного бюджету спричинено зростанням купівельної спроможності покупців. Тому, відзначимо, що зростання доходів громадян позитивно впливає на динаміку надходжень коштів до Державного бюджету.

Висновки

Таким чином, ПДВ є непрямим податком, який входить у ціну товарів (робіт, послуг) та сплачується покупцем, але його облік та перерахування до державного бюджету здійснює продавець. Цей податок є найбільшим у структурі податкових надходжень країни, збільшуючи розмір своєї частки з кожним роком.

Зважаючи на наведений аналіз динаміки та структури надходжень ПДВ до Державного бюджету, відзначимо, що Україна вдосконалює та розвиває податкову систему, стимулює перетворення податків на вагомій складовій економічної політики.

Стратегічною метою є створення стабільної податкової системи. Вона має забезпечувати виконання плану Державного бюджету за рахунок обсягу податкових надходжень, при справедливому підході до оподаткування всіх категорій платників податків. А ефективне функціонування економіки країни створить умови для подальшої інтеграції України у світове співтовариство.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755–VI (Редакція від 01.07.2019, підстава – 2628–VIII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Ціна держави. Бюджет України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/revenue/>
3. Оксенюк О. І. Роль податку на додану вартість у формуванні доходів державного бюджету України / О. І. Оксенюк // Інноваційна економіка. – 2013. – № 1. – С. 253–258. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_1_62.
4. Щербина Ю. О., Манькута А. І. Податок на додану вартість та його роль у формуванні доходів Державного бюджету України / Ю. О. Щербина, А.І. Маньку-

та // Електронне наукове видання з економічних наук «ModernEconomics». – 2017. – № 1

References

1. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755–VI (Redaktsiia vid 01.07.2019, pidstava – 2628–VIII) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Tsina derzhavy. Biudzheta Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cost.ua/budget/revenue/>
3. O. I. Rol podatku na dodanu vartist u formuvanni dokhodiv derzhavnoho biudzheta Ukrainy / O. I. Okseniuk // Innovatsiina ekonomika. – 2013. – № 1. – S. 253–258. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_1_62.
4. Shcherbina Yu. O., Mankuta A. I. Podatok na dodanu vartist ta yoho rol u formuvanni dokhodiv Derzhavnoho biudzheta Ukrainy / Yu. O. Shcherbina, A. I. Mankuta // Elektronne naukove vydannia z ekonomichnykh nauk «ModernEconomics». – 2017. – № 1

Дані про авторів

Духновська Людмила Миколаївна,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту, Національний університет харчових технологій технологій
email: milad8@bigmir.net

Величко Ірина Сергіївна,

магістр, кафедра обліку і аудиту, Національний університет харчових технологій
email: velichkoirina97@gmail.com

Данные об авторах

Духновская Людмила Николаевна,

к.э.н., доцент кафедры учёта и аудита, Национального университета пищевых технологий
email: milad8@bigmir.net

Величко Ирина Сергеевна,

магістр, кафедра учёта и аудита, Национальный университет пищевых технологий
email: velichkoirina97@gmail.com

Data about the authors

Liudmyla Dukhnovska,

Candidate of economic sciences, Associate Professor of Department of Accounting and Auditing National university of food technologies
email: milad8@bigmir.net

Irina Velichko,

Master's Degree in Accounting and Auditing, National University of Food Technology
email: velichkoirina97@gmail.com